

SZEGREGÁCIÓVAL ÉS INTEGRÁCIÓVAL KAPCSOLATOS ISMERETEK ÉS VÉLEMÉNYEK A PEDAGÓGUSOK KÖRÉBEN

Kukáné Horváth Barbara, Fejes József Balázs
SZTE Neveléstudományi Intézet

B2

Kulcsszavak: integráció; szegregáció; pedagóguskutatás

A hátrányos helyzetű és roma tanulók iskolai integrációjával kapcsolatos véleményeket számos hazai kutatás vizsgálta már, ugyanakkor ezek többsége nem tért ki a szegregáció és az integráció fogalmának pedagógusok általi értelmezésér. Továbbá alig tettek kísérletet a jelenségekkel összefüggő tapasztalatok és ismeretek feltárására. Mivel a szegregáció és az integráció kifejezések kapcsán egyrészt nem létezik konszenzus, másrészt számos kontextusban előfordulnak az oktatással összefüggésben (hátrányos helyzetű, sajátos nevelési igényű, cigány/roma tanulók, valamint cigány/roma kisebbségek társadalmi integrációja), így a pedagógusok általi értelmezést figyelmen kívül hagyó eddigi eredmények hasznosíthatósága megkérdőjelezhető. További kritikaként megfogalmazható, hogy az e területen végzett pedagóguskutatások nem különböztették meg az eltérő tanulói összetételű intézményekben tapasztalattal rendelkező tanárok véleményét, habár a pedagógusok nézeteinek alakulásában más területen e körülménynek kimutatható szerepe van.

A bemutatott felmérés célja a szegregációval, integrációval és hátránykompenzációval kapcsolatos pedagógusi vélemények és tájékozottság megismerése volt. A hátrányos helyzetű tanulók aránya szerint eltérő összetételű iskolákban oktató pedagógusoktól (N=113) saját fejlesztésű kérdőív segítségével gyűjtöttünk információkat nyolc általános iskolában.

Mintánkban a pedagógusok, többek között, arra a kérdésre válaszoltak, hogy egy 25 fős osztályban hány hátrányos helyzetű tanuló jelenléte mellett lehet még hatékony az oktatás. A kérdezettek válaszaikban 1–13 főt jelöltek meg, mindemellett a minta közel fele az osztály 20–30%-ának arányában határozta meg ezt az értéket, ami az oktatási integrációt támogatók javaslataihoz közel áll. A rendszerszintű folyamatok kapcsán tájékozatlanság jellemző, a kérdezettek háromnegyede szerint például a szegregált oktatás megszüntetése érdekében előrelépések történtek az utóbbi években. Az iskolarendszer szegregációt erősítő jellemzői kapcsán a nem tudom válaszokat jelölők magas aránya (20,4–39,8%) ugyancsak tájékozatlanságot sugall. A hátrányos helyzetű és a cigány/roma tanulók oktatási hátránykompenzálása külön-külön is megjelent a kérdések között. A két csoport kapcsán eltérő véleményeket fogalmaztak meg a pedagógusok, ami a cigány/roma tanulóokra vonatkozó kulturális sztereotípiákra utalhat az oktatással összefüggésben.

A felmérés alapján egyrészt arra következtethetünk, hogy a tanulók arányos elosztása mellett az integráció a pedagógusok szerint megvalósítható, másrészt arra, hogy az oktatás rendszerszintű jellemzői és az integrációs törekvések céljai kapcsán továbbra sem kellően tájékozottak a pedagógusok. Az eredmények rávilágítanak a korábbiaktól eltérő pedagóguskutatások szükségességére ezen a területen, másrészt a pedagógusok képzésének hiányosságaira.